

Inhoud

1 Inleiding.....	2
1.1 De missie.....	4
1.2 De ambitieniveaus.....	4
2 Afvalwater.....	7
2.1 Ambitieniveau: Minimaal.....	7
2.2 Ambitieniveau: Integraal.....	9
2.3 Ambitieniveau: Toekomstgericht.....	11
2.4 Advies ambitieniveau Afvalwater.....	12
3 Hemelwater.....	13
3.1 Ambitieniveau: Minimaal.....	13
3.2 Ambitieniveau: Integraal.....	14
3.3 Ambitieniveau: Toekomstgericht.....	15
3.4 Advies ambitieniveau Hemelwater.....	16
4 Grondwater.....	17
4.1 Ambitieniveau: Minimaal.....	17
4.2 Ambitieniveau: Integraal.....	17
4.3 Ambitieniveau: Toekomstgericht.....	18
4.4 Advies ambitieniveau Grondwater.....	18
5 Oppervlaktewater.....	19
5.1 Ambitieniveau: Minimaal.....	19
5.2 Ambitieniveau: Integraal.....	19
5.3 Ambitieniveau: Toekomstgericht.....	20
5.4 Advies ambitieniveau Oppervlaktewater.....	20
6 Samenwerking.....	21
7 Financiën.....	22
8 Conclusie.....	23

Vastgesteld Gemeenteraad Renkum

1 Inleiding

Vóór invoering van de Omgevingswet was het wettelijk verplicht om een gemeentelijk rioleringsplan (vGRP) op te stellen. In het vGRP gaf de gemeente aan hoe zij om wilde gaan met alle gemeentelijke watertaken (naast afvalwater gaat het ook om hemelwater en grondwater).

Onderdeel van het GRP was het kostendekkingsplan, dat aangaf hoe alle acties uit het GRP betaald konden worden. Daarmee gaf het inzicht in de onderbouwing van de rioolheffing.

Hoewel de wettelijke verplichting tot het opstellen van een vGRP (en daarmee ook een kostendekkingsplan) vervalt met invoering van de Omgevingswet, willen wij de onderbouwing van de rioolheffing graag in stand houden. Daarom nemen wij deze onderbouwing op in een beheerplan Water en riolering. Het beheerplan zal vastgesteld worden voor de periode vanaf 2022. Ambities voor het beheerplan zullen ook voor de periode vanaf 2022 zijn.

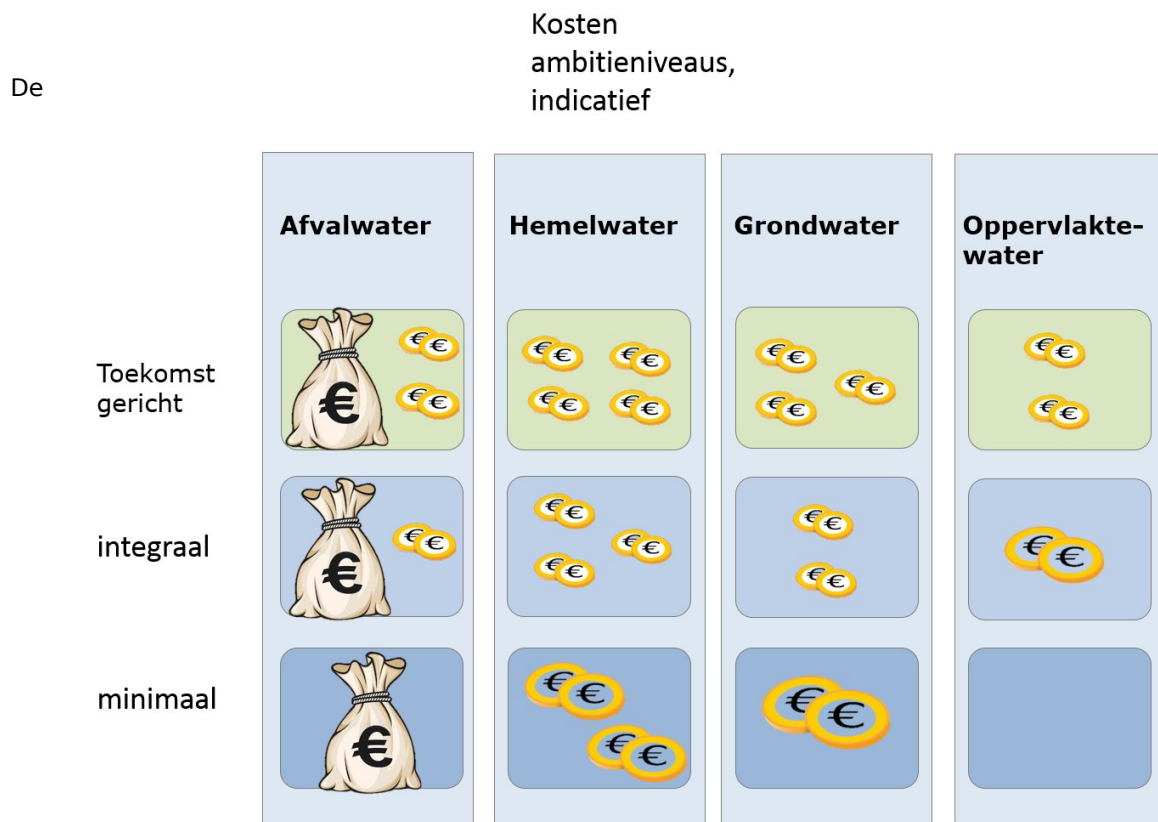
Het beheerplan geeft inzicht in alle acties tijdens de levensduur van de kapitaalgoederen. Het geeft dus weer wat er aan dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervanging moet gebeuren (inclusief kostenraming), maar probeert ook een inschatting te maken van de nieuwe aanleg in de toekomst of van maatregelen die het systeem moeten verbeteren en de kosten die dat met zich meebrengt. De gemeente beheert met name kapitaalgoederen rond afvalwater en hemelwater.

Ambities hebben invloed op de te ondernemen acties en daarmee op het beheerplan. Het figuur hieronder geeft een idee welke ambitieniveaus mogelijk zijn. Per zorgplicht kan het ambitieniveau verschillen. Hierbij moet worden opgemerkt dat voor het uitwerken van beleid soms goed kan zijn om de zorgplichten te onderscheiden. Voor inwoners en in de praktijk is het onderscheid tussen de verschillende zorgplichten niet altijd goed te maken en vaak ook niet relevant.

	Afvalwater	Hemelwater	Grondwater	Oppervlakte-water
Toekomst gericht	Innovatieve technieken, Nieuwe systeemkeuzen	Volledige afstemming met het landschap	Bescherming grondwaterstromingen beter onderbouwd	Verbinding watersysteem met landschap
integraal	Als onderdeel van de openbare ruimte	Zichtbaar in de openbare ruimte	Grondwater niet afvoeren	Verbinding watersysteem met openbare ruimte
minimaal	Zo goedkoop mogelijk voldoen aan de wet	Geen wateroverlast, nieuwbouw niet aansluiten	Loketfunctie; meten is weten	Overlaten aan oppervlakte-waterbeheerders

Voor het afvalwater is de beleidsvrijheid beperkt: de gemeente móet zorgen voor inzameling en transport van afvalwater; dit is een wettelijke verplichting. Minimalistische uitvoering (o.a. bewezen technieken, sectoraal alleen naar het thema riolering kijkend) van deze verplichting kost 'miljoenen'. Een hoger ambitieniveau kost ook 'miljoenen', met een klein beetje erbij. Bij de zorgplichten voor hemelwater en grondwater zijn de financiële verplichtingen anders. Omgaan met hemelwater kost 'tonnen', een hoger ambitieniveau kost een beetje meer. De zorgplichten voor grondwater kosten 'duizenden'; ook hier kost een hoger ambitieniveau een beetje meer.

In onderstaand figuur wordt dit heel schematisch weergegeven.

zor

gplicht voor oppervlaktewater wordt voor het overgrote deel uitgevoerd door anderen (waterschap, Rijkswaterstaat, eigenaren oppervlaktewater). De gemeente kan kiezen zich nadrukkelijker met het oppervlaktewater te bemoeien, omdat het onlosmakelijk deel uitmaakt van de openbare ruimte waar de gemeente voor aan de lat staat en zelfs van het landschap in onze gemeente.

De gemeente staat voor een aantal principiële keuzes: gaan we voor een basisuitvoering of willen we méér doen? Natuurlijk hangt aan het méér doen een prijskaartje en kan het moeilijk zijn om op voorhand een keuze te maken. Verder onderzoek en uitwerking van kosten en baten zal nodig zijn. Nu kan worden volstaan met een richtingkeuze, waarbij een definitieve keuzes voor maatregelen worden genomen als alle consequenties bekend zijn (bij vaststellen van het beheerplan).

In de volgende paragrafen wordt ingegaan op de missie van de gemeente op dit gebied en wordt een globale beschrijving gegeven van de verschillende ambitieniveaus.

In de hoofdstukken 2 tot en met 5 zal per 'soort water' ingegaan worden op de mogelijke beleidskeuzes en de gemeentelijke invulling daarvan. In de laatste hoofdstukken zal iets gezegd worden over Samenwerking en Financiën.

1.1 De missie

In de Begroting 2021 is het volgende doel opgenomen:

- a. We beheren de openbare ruimte, zodat deze duurzaam en veilig gebruikt en beleefd kan worden door inwoners, ondernemers en bezoekers.
- b. We zetten ons ook in voor die onderdelen van de openbare ruimte (bijvoorbeeld oppervlaktewater, grondwater) waar we formeel geen beheerder van zijn. We streven ernaar dat ook deze onderdelen schoon blijven en duurzaam en veilig gebruikt kunnen worden zonder de gezondheid in gevaar te brengen.
- c. Voor beheer en onderhoud doen we wat strikt noodzakelijk is, zonder achterstallig onderhoud te veroorzaken.
- d. We onderkennen de rol die water en riolering heeft voor het omgaan met klimaatverandering.

Dit doel is tot stand gekomen op basis van de ambities die voor de periode 2016-2021 vastgesteld zijn.

1.2 De ambitieniveaus

Minimaal

Het minimale ambitieniveau gaat uit van bestaande wetgeving en bestaande bestuurlijke afspraken. De zorgplichten voor water worden zo goedkoop mogelijk uitgevoerd.

Dit ambitieniveau laat geen ruimte voor integraliteit en innovatie. Dat betekent dat bijvoorbeeld de wens van de gemeente om ingrepen in de openbare ruimte beter op elkaar af te stemmen en

Op korte termijn goedkoop of op lange termijn goedkoop?

De kozijnen moeten onderhouden.

- 1) Daarom gaat de woningeigenaar naar de goedkoopste bouwmarkt in de buurt, koopt de goedkoopste lak en kit en gaat aan de slag. Hij is wel verbaasd dat hij 2 jaar later weer aan de slag moet.
- 2) Daarom gaat de woningeigenaar naar een speciaalzaak waar hij ook goed advies krijgt. Op advies van de specialist koopt hij lak en kit die 2x zo duur is als bij de bouwmarkt en gaat conform werkinstructie aan de slag. 5 jaar later zien de kozijnen er nog pico bello uit.

Is 1) nu goedkoper of 2)?

zodanig werk met werk te maken hierin geen plaats kan krijgen. Ook participatietrajecten worden zo minimalistisch mogelijk ingestoken. Alleen op plaatsen waar genoeg ruimte is, kan water ook een plek krijgen in de openbare ruimte, water volgt de andere ruimtevragers. Op projectniveau vindt de noodzakelijke communicatie plaats met de omwonenden. Binnen het ambitieniveau Minimaal willen we, net als in de andere ambitieniveau's, zoveel mogelijk kijken naar de totale kosten over de levensduur van een kapitaalgoed. Het kan ook in het minimale ambitieniveau verstandig zijn een grotere initiële investering te doen, omdat dan de beheerkosten lager uitvallen.

afvalwaterketen² spreekt over verduurzaming van de samenleving en noemt in dezelfde zin 'het sluiten van ketens en kringlopen'.

2

2 Afvalwater

Sanitair afvalwater vormt een grote bedreiging voor de volksgezondheid en is een potentiële vervuilingbron voor bodem-, grond- en oppervlaktewater. Met name door het realiseren van een rioolstelsel is de gemiddelde levensverwachting sterk toegenomen en zijn besmettelijke ziekten zoals cholera in Nederland uitgebannen. Door aanleg van waterzuiveringen is de kwaliteit van het oppervlaktewater enorm verbeterd. Voor een aantal taakvelden verbonden aan 'afvalwater' wordt hieronder uitgewerkt wat de keuze voor een zeker ambitieniveau betekent.

In de vorige eeuw werd ook hemelwater gezien als afvalwater en werd via hetzelfde buizenstelsel zo snel mogelijk naar de zuivering afgevoerd. Meer en meer ontdekken we dat het veel verstandiger is (gezien dimensionering van het rioolstelsel, het verminderen van overstortingen en een efficiënter zuiveringsproces) om het hemelwater niet meer in dezelfde buis af te voeren als het (sanitair) afvalwater (ontvlechten). In alle onderscheiden ambitieniveaus speelt dit een rol.

2.1 Ambitieniveau: Minimaal

Rioolbeheer (o.a. kolkenzuigen, straatvegen, reiniging en inspectie, klachten/meldingen, reparaties)
Aanleg en beheren van riolering is wettelijk geregeld in de Omgevingswet (Art. 2.16). In Renkum willen we dan ook de reeds gerealiseerde inzameling en transport in stand houden tegen zo laag mogelijke kosten voor de gemeente.

Groot onderhoud, relinen of vervangen

Er wordt gestuurd op het vervangen van de riolering op basis van actuele kwaliteit (inspectiegegevens). Hierbij is de staat van de riolering leidend. Indien technisch mogelijk, wordt

Omgevingswet

Artikel 2.16 lid 1

Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving:
a de volgende taken op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:
3° de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater.
5° de zuivering van stedelijk afvalwater, in gevallen waarin toepassing is gegeven aan artikel 2.17 derde lid.

Artikel 2.16 lid 2

Op grond van het eerste lid onder a. onder 3°, wordt stedelijk afvalwater ingezameld en getransporteerd naar een zuiveringstechnisch werk als dat vrijkomt:

- a. Op percelen, gelegen binnen een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van ten minste tweeduizend inwonerequivalenten als bedoeld in de richtlijn stedelijk afvalwater wordt geloosd, door middel van een openbaar vuilwaterriool.
- b. Op andere percelen, voor zover dit doelmatig kan worden uitgevoerd door middel van een openbaar vuilwaterriool.

Artikel 2.16 lid 3

In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een zuiveringstechnisch werk kunnen andere passende systemen in beheer bij een gemeente, een waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, als daarmee hetzelfde niveau van het beschermen van het milieu wordt bereikt.

Artikel 2.17 lid 3

Het waterschapsbestuur en het gemeentebestuur kunnen in afwijking van het eerste lid (van artikel 2.17) bij gezamenlijk besluit bepalen dat de zuiveringstaak, bedoeld in het eerste lid tot de taak van de gemeente behoort, als dat doelmatiger is voor de zuivering van het stedelijk afvalwater.

(zeker bij weinig huisaansluitingen) gekozen voor relinen³ omdat dit over het algemeen goedkoper is dan vervangen.

Verbeteren stelsel

Overlast voor burgers en bedrijven als gevolg van een slecht functionerend stelsel beperken we zoveel als mogelijk, ook al om te voorkomen dat we aansprakelijk gesteld worden voor geleden schade. Daarnaast wordt het 'ontvlechten' van de waterstromen daar waar mogelijk meegenomen met werkzaamheden.

relinen

Databeheer

In 2014 is een beheerpakket aangeschaft voor de gehele openbare ruimte (GBI) en vanaf 2019 is veel inspanning gepleegd om te zorgen dat de database gevuld is met de goede gegevens. Aanvullend is, ten behoeve van het operationele rioleringsbeheer, een sectoraal pakket (Kikker) aangeschaft. Deze systemen putten uit dezelfde database en 'communiceren' met elkaar. Ze versterken elkaar hiermee. Het vullen, goed bijhouden van gegevens en updaten van de systemen zelf vraagt blijvend aandacht.

Metten en monitoren

In 2011-2013 is geïnvesteerd in een meetsysteem voor de riolering. Met de gegevens afkomstig van dit meetsysteem wordt een gegevensset opgebouwd, die daar waar nodig investeringen kan onderbouwen. Het is dus van belang om het meetsysteem blijvend te beheren en onderhouden.

3

Relinen: het inbrengen van een uit te harden kunststof kous in het riool. Relinen zorgt voor een levensduurverlenging van het riool.

Beperken lozingen

Het is van belang dat wij de basisinspanning zoals dit aan het begin van de 21^e eeuw is afgesproken, gehaald hebben en hieraan ook blijven voldoen. De basisinspanning is gericht op het verminderen van de vuiluitstoot van rioolstelsels (in vaktermen 'emissiereductie'). Deze emissiereductie was gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit van het oppervlaktewater waar de overstort op uitkwam. Belangrijker dan kijken naar wat er uit een systeem komt, is te kijken naar de kwaliteit van het water, want daar was het om te doen. Vanaf ± 2010 is de basisinspanning dan ook vervangen door het zgn 'waterkwaliteitsspoor'. Voor de oppervlaktewaterbeheerders is de basisinspanning dan ook geen thema meer, zeker nu hij eenmaal gehaald is. Men toetst het stelsel hier niet meer op. De oppervlaktewaterbeheerder wil met ons het gesprek aan blijven gaan om te bepalen of er aanvullend in het 'waterkwaliteitsspoor' winst te behalen is. In dit ambitieniveau gaan we hier reactief mee om.

2.2 Ambitieniveau: Integraal

Rioolbeheer (o.a. kolkenzuigen, straatvegen, reiniging en inspectie, klachten/meldingen, reparaties)

In Renkum willen we de reeds gerealiseerde inzameling en transport in stand houden tegen zo laag mogelijke kosten, zoals ook in het minimale ambitieniveau is verwoord. Maar 'de laagste kosten voor de gemeente Renkum' betekent niet per definitie 'de laagste kosten voor ons allemaal, ongeacht de maker van de kosten'. In de kostenafweging voor het beheer wordt afgewogen dat een intensivering van beheer kan betekenen dat investeringen uitgesteld kunnen worden en wordt gekeken naar de totale kosten voor de gemeenschap in plaats van voor de gemeente. Ook worden in dit ambitieniveau kosten integraal bekeken: ook kosten van wegen en groen tellen mee. Er wordt gekeken naar maatregelen vanuit het rioolbeheer die ten goede komen aan het beheer en de beleving van de openbare ruimte in brede zin. Een voorbeeld hiervan is onderzoeken in hoeverre de frequentie van straatvegen verhoogd kan worden, zodat onkruidbestrijding op verharding minder hard nodig is. In de periode dat er veel bladafval te verwachten valt, wordt extra geveegd opdat bijvoorbeeld kolken niet te snel verstoppem.

Ook willen we daar waar nodig de reeds gerealiseerde inzameling en transport van afvalwater verbeteren. Ook in het beheer komt dat tot uitdrukking: dat doen we onder andere door rioolinspecties intensief en planmatig uit te voeren en te beoordelen. Hierbij zijn de 'snelwegen' van de riolering (de weg die veel afvalwater moet afleggen) nog belangrijker dan 'b-weggetjes'. 'b-weggetjes' zijn echter ook belangrijk.

*Groot onderhoud,
relinen of
vervangen*

Er wordt net als in de minimale variant gestuurd op het vervangen van de riolering op basis van actuele kwaliteit van de riolering

Integrale aanpak riool vervangen vs relinen

In 2017 is een rioolinspectie uitgevoerd in de Keijenbergseweg en de Zijwaterweg te Renkum die uitwees dat er wat moest gebeuren. De riolering in de Keijenbergseweg moest vervangen worden; het riool in de Zijwaterweg is dermate goed dat hier volstaan kan worden met relinen van het bestaande riool. Dit betekent dat er een kous door het riool wordt getrokken die na aanbrengen uithard en een nieuwe gesloten buis vormt in de oude riolering. Hierbij is het niet nodig de straat open te breken en wordt de openbare ruimte verder niet aangepakt.

Het project is integraal opgepakt. Hiermee wordt beoogd om werkzaamheden vanuit alle vakgebieden zoveel mogelijk te combineren om zo kostenefficiënter te werken en voor de bewoners de overlast tot een minimum te beperken.

Voor de Keijenbergseweg betekende dit:

- bestaande riool opgenomen en een dubbel rioolstelsel (vuilwater en hemelwater) aangelegd;
- alle kolken en de kolk- en huisaansluitingen in de openbare ruimte zijn

f relinen wordt naast
eegenomen. Er
ijk invulling gegeven
gio Arnhem-

Nijmegen, waar de gemeente Renkum zich in 2020 achter neert geschaard.

Verbeteren stelsel

Natuurlijk wordt ook in dit ambitieniveau overlast voor burgers en bedrijven als gevolg van een slecht functionerend stelsel zoveel mogelijk beperkt en wordt ontvlechten meegenomen. Bij het verbeteren van het stelsel wordt het hemelwater zoveel mogelijk op die locatie afgekoppeld. De oplossing van knelpunten wordt integraal gezocht, waarbij de hele openbare ruimte bekeken wordt en de openbare ruimte er beter bruikbaar en mooier van wordt.

Databeheer

Naast het uitvoeren van het minimale ambitieniveau wordt actief gezocht naar mogelijkheden die het nieuwe beheerpakket biedt voor het verbeteren van beheeractiviteiten. Zo wordt actief gezocht naar mogelijkheden om inspectiegegevens beter dan voorheen te monitoren en daarvan gebruik te maken voor de planning op korte en middellange termijn van groot onderhoud, relinen en/of vervangen van riolering.

Metten en monitoren

Naast het gebruik van gegevens uit de database Meten&Monitoren voor het onderbouwen van investeringen zoals in het minimale ambitieniveau, worden meetgegevens op beperkte schaal geanalyseerd om beter inzicht te verwerven in de werking van het rioolsysteem op specifieke punten en knelpunten verantwoord aan te kunnen pakken. In een gemeente als Renkum (hellend, op zand) is de analyse van de meetgegevens en het verwerven van beter inzicht in de werking extra belangrijk, omdat er veel ruimte wordt ervaren tussen 'theorie en praktijk'.

Beperken lozingen

De beheerders van de oppervlaktewaterkwaliteit (waterschap en Rijkswaterstaat) kijken steeds vaker niet alleen meer naar datgeen dat uit het stelsel komt maar ook naar het soort ontvangend water. Een groot, stromend water kan meer vervuiling aan dan een klein, stilstaand watertje. Dit wordt het 'waterkwaliteitsspoor' genoemd. De gemeente zal nauw betrokken zijn bij de invulling van dit waterkwaliteitsspoor en zal ook maatregelen nemen om aan de nog te maken afspraken met de oppervlaktewaterkwaliteitsbeheerders te voldoen. Ook wordt er initiatief genomen op dit punt.

2.3 Ambitieniveau: Toekomstgericht

We noemen afvalwater nu nog steeds afval, maar het is ook een bron van grondstoffen, zoals fosfaat, cellulose en zelfs koper en een bron van energie. Daar waar het mogelijk is, proberen we in te zetten op het terugwinnen van deze grondstoffen, energie of water. Als het terugwinnen pas mogelijk is op de RWZI, ondersteunen we het waterschap in dit streven.

4

Meer info over de aanpak duurzame GWW (Grond-, Weg- en Waterbouw) vindt u op www.duurzaamgww.nl

Rioolbeheer (o.a. kolkenzuigen, straatvegen, reiniging en inspectie, klachten/meldingen, reparaties)

Voortbordurend op het gestelde bij het ambitieniveau Integraal willen we in Renkum de reeds gerealiseerde inzameling en transport in stand houden tegen zo laag mogelijke kosten. Bij dit ambitieniveau wordt echter de hele levenscyclus –dus inclusief productie en sloop- meegewogen (Total Costs of Ownership) en wordt het kostenniveau op lange termijn bekeken.

Naast het kritisch, maar wel breed bekijken van de kosten, wordt in dit ambitieniveau gewerkt met een hogere frequentie van activiteiten om een hoger kwaliteitsniveau van onze kapitaalgoederen te kunnen bereiken.

Groot onderhoud, relinen of vervangen

Net als in het ambitieniveau Integraal wordt de gehele openbare ruimte gezien. In dit ambitieniveau zal de staat van de omliggende openbare ruimte echter zwaarder meewegen dan in het ambitieniveau Integraal.

Ook in dit ambitieniveau wordt er aansluiting gezocht bij de ‘aanpak duurzame GWW’.

Verbeteren stelsel

In dit ambitieniveau wordt een actieve houding aangenomen rond ontvlechten van waterstromen in de riolering en rond innovaties in de afvalwaterketen. Er wordt bijvoorbeeld

hard gewerkt aan nieuwe concepten voor het voorkomen van medicijnresten in het afvalwater en het

verwijderen ervan, zodat deze niet in het oppervlaktewater terechtkomen. Verder wordt er gewerkt aan het winnen van warmte en/of energie uit warm afvalwater van de douche, de riolen en de zuivering. Ook wordt gedacht over oplossingen om afvalwater niet zo ver te hoeven transporteren en dit lokaal te zuiveren.

Databeheer

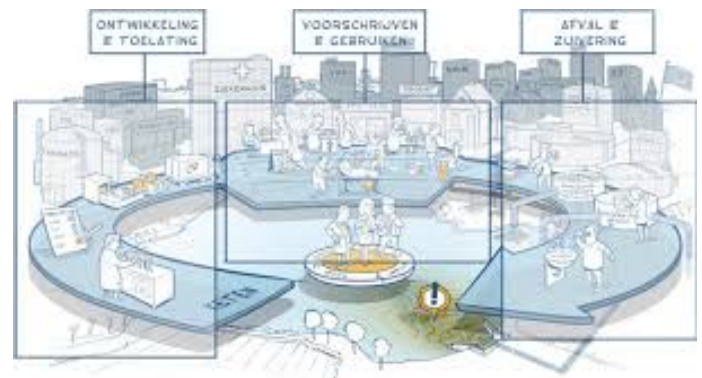
Ten opzichte van het ambitieniveau Integraal is er op dit thema geen uitbreiding in dit ambitieniveau.

Meten en monitoren

Net als bij het ambitieniveau Integraal willen we hier, naast het gebruik van gegevens uit de database Meten&Monitoren voor het onderbouwen van investeringen, meetgegevens analyseren om beter inzicht te verwerven in de werking van het rioolstelsel op specifieke punten en knelpunten verantwoord aan te kunnen pakken. Dit wordt echter structureler aangepakt dan bij het ambitieniveau Integraal.

Beperken lozingen

Hoewel de gemeente actief wil meedenken met de beheerders van de waterkwaliteit van oppervlaktewater (waterkwaliteitsspoor), wil de gemeente zowieso toe naar het reduceren van de vuiluitwerp van de stelsels met als uiteindelijk doel dat er geen overstortingen van afvalwater meer plaatsvinden.

Ketenaanpak medicijnresten

2.4 Advies ambitieniveau Afvalwater

Voor afvalwater kiezen we voor het ambitieniveau Integraal. Dit ambitieniveau laat ruimte om de wettelijke taken uit te voeren op een meer integrale wijze, waardoor er gemakkelijker werk-met-werk gemaakt kan worden en de leefomgeving van onze inwoners in z'n geheel wordt gezien in plaats van per sector/onderdeel (IBOR). Daarnaast krijgen wij op deze wijze ook (preventief) meer grip op wat onder de grond gebeurt. De keuze voor dit ambitieniveau betekent ook dat we in de afweging tussen relinen en vervangen de staat van de gehele openbare ruimte mee laten wegen. We willen echter op pilotbasis verder kijken richting het ambitieniveau Toekomstbestendig, vooral ook met het oog op innovatieve ontwikkelingen.

In het verleden hebben we steeds ingezet op het niveau van Integraal. Dat betekent ook dat we geïnvesteerd hebben in zaken die realisatie van dit niveau mogelijk maken. Te denken valt aan het beheersysteem voor de openbare ruimte GBI en het meetsysteem voor de riolering. Als er nu gekozen wordt voor een lager ambitieniveau betekent dat een trendbreuk en het niet doelmatig inzetten van eerder gedane investeringen.

Kiezen voor de ambitie 'minimaal' zou betekenen dat we de gedachte verlaten dat riolering, wegen en groen allen tot de openbare ruimte horen het dat we deze thema's zoveel mogelijk willen integreren door middel van IBOR (Integraal beheer openbare ruimte). Expliciet kiezen (en niet alleen op pilotbasis) voor het toekomstgerichte ambitieniveau betekent dat Renkum een voorloper wordt op het gebied van innovaties in de waterketen. Grotere gemeenten kunnen die voortrekkersrol ook goed vervullen.

3 Hemelwater

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht rond hemelwater (meestal regenwater).

3.1 Ambitieniveau: Minimaal

Het belangrijkste uitgangspunt is om ons te houden aan de wet, met name Art. 2.16 lid 1.

Afkoppelen en niet aansluiten

De verwerking van het hemelwater afkomstig van nieuw te bouwen woningen vindt niet op het riool plaats (niet aansluiten).

In het zicht/uit het zicht verwerken

Transport en berging van hemelwater over / op straat ("tussen de banden") vinden we acceptabel en is zelfs een doelmatig uitgangspunt. Belangrijke voorwaarde is dat dit kleinschalig, gedurende een korte periode en in lage frequentie optreedt; dit noemen we waterhinder. De uitwerking van 'korte periode' en 'lage frequentie' vindt plaats in het kader van de Omgevingswet/Omgevingsvisie.

Artikel 2.16 Omgevingswet

Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken:

- a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:
 - 1° de doelmatige inzameling van afvloeiend hemelwater, voor zover de houder het afvloeiend hemelwater redelijkerwijs niet op of in de bodem of een oppervlaktewaterlichaam kan brengen, en het transport en de verwerking daarvan.

visvijver Gielenbeek in de regen, Oosterbeek

Hierbij mogen gebieden met een belangrijke economische of veiligheidswaarde niet worden belemmerd (er treedt geen verhoogd veiligheidsrisico en economische schade op, wateroverlast).

We willen niet dat water woningen en andere gebouwen binnenstroomt, of op andere wijze materiële schade of volksgezondheidsrisico's tot gevolg heeft (dit is schade als gevolg van teveel water).

Infiltreren of ...

Een ander uitgangspunt is dat we proberen het hemelwater te infiltreren op de plaats waar het valt en als dit niet mogelijk is het water gecontroleerd af te voeren naar plekken waar het geen overlast veroorzaakt. Dit tegen zo laag mogelijke kosten. Lokale infiltratie beperkt transportkosten en onderhoudskosten.

3.2 Ambitieniveau: Integraal

Afkoppelen en niet aansluiten

Naast het gestelde bij het minimale ambitieniveau wordt bij elk rioolvervangingsproject afgewogen of het hemelwater niet anders verwerkt kan worden dan het op de riolering te zetten. Particuliere aanwonenden wordt gevraagd om hun dak ook af te koppelen.

In het zicht/uit het zicht verwerken

Zichtbaar en oppervlakkig verwerken van overtollig hemelwater is uitgangspunt. Naast hetgeen genoemd staat bij 'Minimaal' vinden we het belangrijk dat zichtbare verwerking van hemelwater een positieve bijdrage levert aan de belevingswaarde en een meerwaarde in de openbare ruimte biedt. In de verwerking van hemelwater leggen we dan ook een relatie met overige voorzieningen in de daartoe (her)ingerichte openbare ruimte.

Klimaatverandering

Het huidige rioolstelsel is ontworpen voor een bui van ongeveer 20 mm in een uur. Ook in Renkum zien we steeds meer effecten van klimaatverandering: Grotere buien komen steeds vaker voor en na 3 droge zomers op rij staat ook 'droogte' hoog op de agenda.

Bildersweg, Oosterbeek

Het gehele stelsel fors vergroten om heviger neerslag aan te kunnen kost erg veel geld en inspanning en oplossingen zullen dus vooral ook in de openbare ruimte moeten worden gevonden. Voorbeelden hiervan zijn: waterberging in openbaar groen (wadi's), mogelijkheid van

afvoer van water over bijvoorbeeld de weg (maar zonder wateroverlast), ruimte voor water om tot stilstand te komen (belangrijk in deze hellende gemeente) en weg te kunnen zakken en dergelijke. Bij (her-) inrichting van de openbare ruimte wordt actief gezocht naar de bijdrage van deze openbare ruimte aan infiltratie, berging en afvoer van hemelwater, waarbij er vanuit gegaan wordt dat hierdoor de ruimtelijke kwaliteit ook verbeterd wordt. Verder kan zichtbaar water in de openbare ruimte bijdragen aan het verminderen van het zogenoemde 'hitte-eiland effect': het effect dat bebouwde centrumgebieden warmer worden en blijven dan bebouwde gebieden met ruimte voor water en groen of het buitengebied. Vanwege deze bijdrage zoekt de gemeente actief naar mogelijkheden om het zichtbare water in bebouwde gebieden te laten toenemen. Omgaan met langduriger perioden van grote droogte vereist andere maatregelen. Kennis hierover die toepasbaar is in gedeelten van het land waar geen aanvoer van water mogelijk is (zoals Renkum) is veel minder ver ontwikkeld. Het verwerken van regenwater dáár waar het valt is een 'geen-spijtmaatregel', die zoveel mogelijk wordt toegepast. Verdere kennisontwikkeling hierover volgen we op voet en passen dit (eventueel op pilotbasis) toe.

Infiltreren of ...

Voor schoon water is een voorkeursvolgorde afgesproken, o.a in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW, 2008): (her)gebruik-infiltratie-berging-afvoer. Deze voorkeursvolgorde hanteren we ook in dit ambitieniveau.

(Her)gebruik kan op individuele schaal plaatsvinden, maar ook op veel grotere schaal. We kijken goed of het schone water (lokaal) geïnfiltreerd moet worden zoals in het voorgaande ambitieniveau, of misschien wel verzameld om te kunnen gebruiken op een andere plaats.

Gezien ontwikkelingen rond ons klimaat is dit ook van groot belang om de effecten van langduriger droogte te kunnen verminderen. Ontwikkelingen hieromtrent worden op de voet gevolgd en zo mogelijk toegepast in de gemeente Renkum.

3.3 Ambitieniveau: Toekomstgericht

Afkoppelen en niet aansluiten

Naast het niet-aansluiten van nieuwbouwwoningen wordt actief gewerkt aan het afkoppelen van openbare ruimte in bestaande bebouwing. Daarnaast worden particulieren in afgekoppelde straten sterk verleid om ook af te koppelen en wordt gezocht naar instrumenten om afkoppelen ook financieel veel aantrekkelijker te maken.

Eigenaren van vastgoed, zoals woningcorporaties en private verhuurders, worden actief benaderd om hun panden af te koppelen. De gemeente zoekt actief naar mogelijkheden om bouwers en bewoners bij het afkoppelen te faciliteren.

In het zicht/uit het zicht verwerken

Zichtbaar en oppervlakkig verwerken van overtollig hemelwater is net als in het ambitieniveau Integraal uitgangspunt. Naast hetgeen genoemd staat bij Integraal vinden we het belangrijk dat zichtbare verwerking van

hemelwater ook een meerwaarde biedt en wordt nauw aangesloten bij de voorgestane landschapsontwikkeling. Ook particuliere grondeigenaren kunnen wellicht een steentje bijdragen en de gemeente stimuleert en faciliteert dit.

Klimaatverandering

Uiteraard wordt in dit ambitieniveau meegenomen wat bij Integraal al staat.

Water in het zicht, Doorwerth

Infiltreren of ...

Naast het gestelde bij ambitieniveau Integraal wordt in de afweging voor gebruiken of infiltreren van overtollig hemelwater ook gekeken naar het versterken van landschapswaarden. Ook benutten we mogelijkheden om het teveel aan regenwater plaatselijk vast te houden voor de ontwikkeling van vochtminnende flora en fauna.

3.4 Advies ambitieniveau Hemelwater

Voor hemelwater kiezen we voor het ambitieniveau Integraal.

De ambitie is om wateroverlast te verminderen. Dit kan door de openbare ruimte als geheel te zien en daarin oplossingen te zoeken voor de (zichtbare) verwerking van hemelwater. Dit komt ook tot uitdrukking in de IBOR-gedachte.

De noodzaak om goed om te gaan met hemelwater en dit niet in het riool te willen laten komen, wordt nog eens onderstreept door de klimaatverandering die optreedt. Een actieve houding rond afkoppelen past daar heel goed bij. Renkum heeft daar -in vergelijking met andere gemeenten- een grote slag in geslagen en kon dit mede dankzij de zeer geschikte bodem kosteneffectief doen. In het verleden zagen we dit als 'toekomstgericht'. Inmiddels is dit geen bijzondere ambitie meer, maar is dezelfde ambitie 'gewoon' geworden.

Het afgekoppelde water willen we gebruiken daar waar dat kan en we zoeken actief naar mogelijkheden om het afgekoppelde water in droge perioden te kunnen gebruiken. Op pilotbasis zullen we ook stappen ondernemen ten behoeve van een landschappelijke meerwaarde of om innovatieve ontwikkelingen te stimuleren. We kijken hiermee verder richting het ambitieniveau Toekomstbestendig.

4 Grondwater

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht rond grondwater. Dit staat beschreven in de Omgevingswet.

Artikel 2.16 Omgevingswet

Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken:

a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:

2° het treffen van maatregelen in het openbaar gemeentelijke gebied om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de op grond van deze wet aan de fysieke leefomgeving toegedeelde functies zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet op grond van artikel 2.17, 2.18 of 2.19 tot de taak van een waterschap, een provincie of het Rijk behoort.

4.1 Ambitieniveau: Minimaal

De gemeente Renkum geeft invulling aan Art. 2.16 van de Omgevingswet door een loketfunctie te vervullen en door het opbouwen van een gegevensset over de stand van het grondwater op een aantal plaatsen. Voor dat laatste is een meetnet ingericht dat in stand gehouden en uitgelezen wordt.

Verder streven we na dat de grondwaterstanden binnen de gestelde randvoorwaarden op natuurlijk wijze kunnen fluctueren zonder dat hierdoor overlast wordt ervaren als gevolg van structureel te hoge of te lage grondwaterstanden in relatie met het gebruik van de grond. De gemeente neemt echter geen maatregelen wanneer de overlast op particulier terrein ontstaat door het niet waterdicht zijn van kelders en kruipruimten.

Er is reeds onderzoek gedaan naar het voorkomen van scheefgestelde kleischotten in de ondergrond (met name in de stuwwal) en het effect ervan op de lokale grondwaterstand.

4.2 Ambitieniveau: Integraal

Natte plek Renkums beekdal

Naast het gestelde bij ambitieniveau Minimaal is het grondwaterbeleid gericht op het zo

min mogelijk verplaatsen van grondwater en wordt er een actiever houding aangenomen als het gaat om de gevolgen van klimaatverandering.

Ook voor de gemeente is een voldoende grote grondwatervoorraad belangrijk in verband met bijvoorbeeld de drinkwatervoorziening en faciliteren en ondersteunen activiteiten van provincie en Vitens hieromtrent.

In dit ambitieniveau wordt er ook een nadrukkelijker rol gespeeld in de kennisontwikkeling rond de relatie tussen bodem, grondwater, trillingen en verzakkingen. Van de kennisontwikkeling hieromtrent kan ook gebruikt gemaakt worden in het beter kunnen beantwoorden van zorgen van onze inwoners rond dit onderwerp.

4.3 Ambitieniveau: Toekomstgericht

Er is reeds onderzoek gedaan naar het voorkomen van scheefgestelde kleischotten in de ondergrond (met name in de stuwwal) en het effect ervan op de lokale grondwaterstand. Gezocht wordt naar mogelijkheden om dit inzicht verder te verbeteren en te verfijnen, zodat het beschermingsbeleid voor grondwaterstromingen verder verfijnd en onderbouwd kan worden. Daarnaast wordt een plaatselijk 'teveel' aan grondwater benut voor het ontwikkelen van natte flora en fauna.

4.4 Advies ambitieniveau Grondwater

Voor grondwater kiezen we het ambitieniveau Integraal.

Uiteraard wil de gemeente invulling geven aan de wettelijke zorgplicht voor grondwater. In de gemeente komen echter nauwelijks grondwaterproblemen voor. Door de opbouw van de stuwwal zijn er lokaal wel onverwachte grondwaterstanden. Daarnaast heeft de gemeente Renkum in het verleden onderzoek gedaan en een beleid op ontwikkeld. Omdat de ondergrond niet aan belangrijke veranderingen onderhevig is, is dit beleid ook de komende periode prima bruikbaar en kan de gemeente Renkum, naast het invullen van de loket- en regiefunctie van de gemeente en het beheren van inmiddels aangebrachte voorzieningen (meetnet grondwater), volstaan met het actief volgen van de kennisontwikkeling rond verzakkingen en trillingen in relatie tot grondwater. Ook proberen we actief mee te denken en doen met ontwikkelingen bij provincie en Vitens omtrent drinkwater.

Het verder onderzoeken van de scheefgestelde leemlagen, zoals gesteld in het ambitieniveau Toekomstgericht is een kostbare aangelegenheid en een taak voor onderzoeksinstellingen zoals de WUR of TNO.

Juist omdat we naast het invullen van de loket- en regiefunctie meer onderwerpen willen invullen, kiezen we het ambitieniveau Integraal. We willen echter geen irreële kosten maken voor dit onderwerp, daarom stellen we voor wel eens een stapje terug te doen richting het ambitieniveau Minimaal.

5 Oppervlaktewater

De gemeente heeft alleen een wettelijke zorgplicht rond oppervlaktewateren als die taak via een provinciale omgevingsverordening of een landelijke ministeriële regeling aan de gemeente is toegedeeld. Dit is in Renkum niet het geval, dus Renkum is wettelijk gezien geen oppervlaktewaterbeheerder.

Artikel 2.16 Omgevingswet

Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken:

a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:

4° het beheer van watersystemen voor zover toegedeeld bij omgevingsverordening als bedoeld in Art. 2.18 tweede lid , of bij ministeriële regeling als bedoeld in Art. 2.20 derde lid.

5.1 Ambitieniveau: Minimaal

De gemeente Renkum wil de oppervlaktewaterbeheerders graag in staat stellen te voldoen aan de wettelijke kaders voor hun taak. Bovendien wordt invulling gegeven aan de bestuurlijke afspraken als deze betrekking hebben op oppervlaktewater.

5.2 Ambitieniveau: Integraal

De gemeente Renkum heeft in het verleden een aantal doelen geformuleerd voor het watersysteem, waar oppervlaktewater deel van uitmaakt:

- een veerkrachtig en duurzaam watersysteem
- schoon water

Deze doelen blijven onverkort van kracht. De gemeente werkt volgens haar rol en bevoegdheid mee om deze doelen te behalen, ook als dat een aanpassing vraagt in de openbare ruimte. Ook neemt de gemeente haar verantwoordelijkheid als het gaat om bewustwording van inwoners rond oppervlaktewater.

Een veerkrachtig en duurzaam watersysteem zal externe veranderingen (bijvoorbeeld als gevolg van

klimaatverandering) goed kunnen opvangen en zelf niet noemenswaardig veranderen, dit in tegenstelling tot een watersysteem dat niet veerkrachtig is. De gemeente stelt zich actief op als de waterbeheerders met het oog op klimaatverandering actie ondernemen. Daarnaast initieert de gemeente zo nodig ook acties met betrekking tot het omgaan met klimaatverandering en

visvijver Gielenbeek Oosterbeek

probeert andere partijen uit te dagen om hun rol te nemen. Zo pakt de gemeente haar rol als het gaat om de ontwikkeling van watergebonden recreatie omdat klimaatverandering (meer warmer weer) daarom vraagt.

5.3 Ambitieniveau: Toekomstgericht

Naast een veerkrachtig watersysteem met schoon water en robuust genoeg om klimaatverandering te kunnen opvangen moet het watersysteem als onderdeel gezien worden van het landschap en dit versterken. Een voorbeeld is de ontwikkeling van de beekdalen. Afgekoppeld regenwater kan lokaal geïnfiltreerd worden, maar kan onder voorwaarden wellicht ook bijdragen aan de watervoerendheid van het beekdal.

Bovendien kunnen beekdalen een grotere rol spelen in de beleving van het landschap en mede ontwikkeld worden met het oog op recreatie en toerisme. Randvoorwaarde hiervoor is uiteraard de status van de beken in de KRW en de ecologische eisen die dat stelt.

5.4 Advies ambitieniveau Oppervlaktewater

Voor oppervlaktewater kiezen we het ambitieniveau Integraal, omdat we ook als gemeente een rol en taak voor onszelf zien in het omgaan met oppervlaktewater en dit niet uitsluitend willen neerleggen bij de oppervlaktewaterbeheerders. Dit laatste (zoals voorgesteld bij het minimale ambitieniveau) laat weliswaar een groot vertrouwen zien in hun deskundigheid, maar laat ook onvoldoende ruimte om het oppervlaktewatersysteem als deel van de openbare ruimte te zien. Keuze voor Integraal betekent een voortzetting van de ingeslagen weg uit het vGRP+ Water stroomt.

De (meer strategische) ambities rond keuzes in het ruimtegebruik in en nabij de beekdalen worden vastgelegd in de Omgevingsvisie.

We willen geen irreële kosten maken voor dit onderwerp, daarom stellen we voor om de rol en taak van de gemeente vooral faciliterend in te vullen richting oppervlaktewaterbeheerders en daarmee ook wel eens een stapje terug te doen richting het ambitieniveau Minimaal.

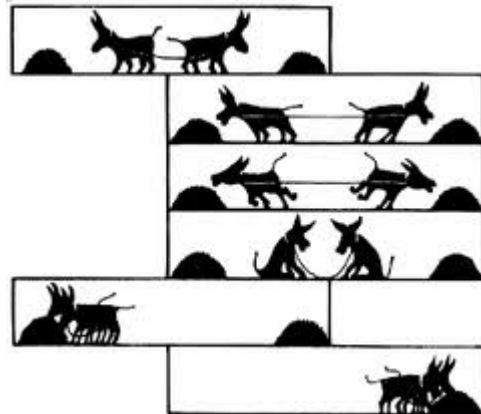
6 Samenwerking

De missie (doelmatige invulling van de gemeentelijke watertaken) kan verder ingevuld worden door samen te werken met anderen in het waterbeheer (waterketen én watersysteem).

Samenwerking levert voordelen op, zoals zeer recent nog eens duidelijk is geworden bij de heroverweging en actualisatie van de samenwerkingsorganisatie.

Voor samenwerking zijn voor de gemeente Renkum de 3 K's van belang: uiteraard die van Kosten (reduceren), maar daarnaast de K van (verminderen van) Kwetsbaarheid en de K van (verhogen van) Kwaliteit.

Ook de K van Kennis is een belangrijke. Meerdere organisaties weten meer dan één enkele organisatie en ook om de K van kennis te vergroten is samenwerking van belang.

Uitgangspunt bij het opstellen van een beheerplan Water & riolering voor de gemeente Renkum is dan ook voortzetting van de samenwerking op het gebied van water. Zowel in regionaal verband in Platform Water Vallei en Eem (PWVE, Waterschap Vallei en Veluwe en de gemeenten in het westelijk deel van dit waterschap) als op interlokaal niveau in het Afvalwaterteam met het waterschap en de gemeenten Wageningen en Rhenen. Samenwerking wordt hetzij interlokaal, hetzij regionaal gezocht, maar altijd dáár waar samenwerking het doelmatigst is.

Naast de afvalwaterketen is klimaatadaptatie een belangrijk onderwerp van de samenwerking. Als lid van de werkregio PWVE wordt ook de samenwerking voortgezet met de werkregio Veluwezoom (Arnhem, Rheden, Rozendaal en de waterschappen Rijn en IJssel en Rivierenland). Samenwerking wordt ingestoken vanuit het door de gemeente gekozen ambitieniveau.

7 Financiën

De hoogte van de rioolheffing wordt verder uitgewerkt in het beheerplan en is mede afhankelijk van de gekozen ambitie. Hierover is in dit stadium nog geen duidelijkheid, wel benoemen we een aantal uitgangspunten:

- Uitgangspunt in het coalitieakkoord is om de (riool)heffing voor inwoners zo laag mogelijk te houden; de stijging van de rioolheffing wordt dan ook zoveel mogelijk beperkt door uitgaven zo kritisch mogelijk te bekijken.
- Het eerste doel van de rioolheffing is het dekken van de kosten voor de uitvoering van de gemeentelijke taken.
- We hanteren één heffing. Gemeenten kunnen kiezen voor een afzonderlijke heffing voor het watersysteem (grond- en oppervlaktewater) en voor de waterketen (afvalwater). De komende planperiode blijven we één heffing hanteren. Eén heffing is administratief eenvoudig en leidt tot minder invoeringskosten en minder hoge perceptiekosten.
- Er wordt uitgegaan van maximaal een kostendekkend tarief.

- Een aantal lasten die ook indirect een relatie hebben met rioolbeheer, kunnen meegenomen worden in de rioolheffing. Zo kan een bepaald percentage van de lasten van de straatreiniging mee worden genomen in de berekeningen. Het te bepalen percentage vergt nog enige onderbouwing dat we de aankomende periode gaan onderzoeken. Daarnaast kan

100% van de perceptiekosten van het team belastingen wordt meegenomen in de berekeningen.

- De lastenramingen in de begroting zijn exclusief BTW. In werkelijkheid moeten we als gemeente natuurlijk wel BTW betalen over deze uitgaven. Deze BTW kunnen we voor 100% declareren bij het BTW-compensatiefonds (BCF). Deze BTW was in het vorige GRP op € 133.000 gesteld. Dit komt ongeveer overeen met de BTW over de exploitatielasten.
- De afschrijvingstermijn van de investeringen is afhankelijk van de (type) voorziening.
- Watergerelateerde aspecten van klimaatadaptatie worden waar nodig financieel vertaald in het beheerplan.

8 Conclusie

Voor **afvalwater** kiezen we voor het ambitieniveau Integraal.

Voor **hemelwater** kiezen we ook voor het ambitieniveau Integraal.

Voor beide watertaken geldt dat we open staan voor projecten met een pilotkarakter als deze invulling geven aan het ambitieniveau Toekomstgericht. Dit wordt verbeeld door de opwaarts gerichte pijlen in onderstaand schema.

Voor **grondwater** kiezen we het ambitieniveau Integraal.

Voor **oppervlaktewater** kiezen we ook het ambitieniveau Integraal.

Voor beide watertaken geldt dat we, daartoe gedwongen door bijvoorbeeld capaciteit, wel eens een stapje terug doen richting het ambitieniveau Minimaal. Dit wordt verbeeld door de neerwaarts gerichte pijlen in onderstaand schema.

De onderbouwing van deze keuze wordt gegeven in het desbetreffende hoofdstuk, steeds in §4.

Dit advies wordt in onderstaand figuur afgebeeld:

